
Odpovědi na vaše nejčastější otázky o PBIS

Tento dokument poskytuje základní informace o PBIS, tak jak s tímto systémem pracujeme v SOFA, a zodpovídá dotazy, které často vznikají před začátkem jeho zavádění ve škole.

PBIS je možné zavádět samostatně s využitím volně dostupných materiálů nebo s podporou organizace SOFA ve formě kurzu Třídní PBIS pro jednotlivé pedagogy nebo Celoškolní PBIS s úvodním proškolením pedagogického sboru, jednoletou podporou průvodce PBIS a dalšími službami.

Pokud máte zájem o další informace nebo některé dotazy zůstaly nezodpovězeny, neváhejte se na nás obrátit e-mailem na akademie@so-fa.cz.

1. Co je PBIS?

PBIS je výzkumně ověřený systém, který efektivně pomáhá budovat dobré klima ve škole a předcházet náročnému chování.

PBIS funguje na mnoha školách ve světě i v Evropě. Na těchto školách panuje shoda na tom, jaké chování budou u žáků rozvíjet, jednak prostřednictvím hodnot školy (např. respekt, zodpovědnost, bezpečí) a pak také příkladů, na kterých se žáci učí, jak školní hodnoty vypadají v praxi, např. na chodbě nebo v šatně. Pro žáky je díky tomu jednodušší naučit se vhodnému chování, které se nemění s konkrétním vyučujícím nebo třídou.

Vhodné chování je v žácích upevňováno více přístupy. **Nejdříve si žáci očekávané chování nacvičují v různých prostorech školy.** To pomáhá lepšímu pochopení a zapamatování si chování, které je ve školním prostředí očekáváno.

V průběhu školního roku se **téma školních hodnot a očekávaného chování prolíná různými aktivitami** a u žáků je také cíleně podporován rozvoj **socio-emočních dovedností**.

Domluvená očekávání by měli naplňovat i pracovníci školy, a být tak modely **chování pro žáky**. Pokud se například učitelé a žáci domluví, že je k vyjádření vzájemného respektu důležité druhé zdravít, musí být zdravení skutečně vzájemné.

To, aby žáci uplatňovali vhodné chování, velmi efektivně podporuje pozitivní zpětná vazba. Učitelé se proto snaží více si všimát projevů vhodného chování i drobných pokroků, za které žáky slovně oceňují. Oceňovat chování mohou u jednotlivců nebo skupin během výuky i mimo ni. Oceňování např. vzájemné spolupráce bývá více využíváno také v pedagogickém sboru nebo ve vztahu k rodičům.

2.

PBIS znamená, že budeme děti jenom chválit? Přece musím dětem říct, co dělají špatně.

Pozitivní zpětná vazba má prokazatelně větší a trvalejší pozitivní dopad na chování a motivaci než kritika. To však neznamená, že by se měla kritika zcela vyloučit; je důležité ji podávat konstruktivně a zaměřovat se na konkrétní činy, ne na osobnost dítěte.

To, že si budeme více všímat běžného nebo vhodného chování, neznamená, že si nebudeme vůbec všímat chování nevhodného. V PBIS samozřejmě takzvaně korigujeme chování žáků. Pokud se tedy něco nepodaří, **upozorníme na chybu popisem konkrétní situace a navedeme žáka na vhodné chování, případně si je s ním rovnou vyzkoušíme.** U závažnějších případů porušení očekávaného chování přicházejí i důsledky, které se postupně spolu s pedagogickým sborem upřesňují, tak aby žáci důsledky chování znali předem (na ilustrativních případech), což napomáhá snižování stresu dětí i dospělých.

Když více oceňujeme to, co se daří, zvyšujeme u žáků motivaci se dále chovat v souladu s nacvičenými dohodami a zároveň častějším opakováním vhodných modelů zajišťujeme jejich lepší zapamatování. Výzkumy dokazují, že pozitivní podpora zvyšuje motivaci, sebevědomí a pocit kompetence dětí, což u nich v důsledku vede k lepšímu výkonu a větší vytrvalosti. Naopak opakovaná negativní zpětná vazba sebevědomí a motivaci snižuje. V PBIS je tedy důležité se také zamýšlet nad jednotlivými žáky ve třídě, zda poskytuje častější pozitivní zpětnou vazbu i u těch žáků, kteří to nejvíce potřebují, protože mají s chováním potíže.

3. Jak PBIS funguje?

System PBIS staví na přirozené schopnosti člověka naučit se reagovat na své prostředí určitým chováním.

Chování lze naučit podobně jako jiný vzdělávací obsah prostřednictvím atraktivních forem procvičování, pozitivní motivace, podpory silných osobnostních stránek žáků a modelování očekávaného chování dospělými.

PBIS proto funguje na několika principech, které škola s podporou externího průvodce postupně zavádí:

První rok je rozvíjena především preventivní úroveň PBIS:

- Společná domluva na jasných očekáváních souvisejících s chováním ve škole
- Praktický nácvik vhodného chování se žáky v různých prostorech školy
- Všímání si a oceňování vhodného chování
- Sjednocování přístupu pedagogů k různým typům náročného chování
- Budování bezpečného prostředí pro učení
- Zavedení metody check-in check-out pro žáky s vyšší potřebou podpory v chování

Externí průvodce připraví **školení pedagogického sboru a následné kroky při zavádění PBIS na míru potřebám a možnostem školy**. Následně konzultuje naplňování a plánování dílčích kroků na osobních a online konzultacích s pracovníky školy, kteří mají podporu zavádění PBIS na starosti.

4. **Kolik škol PBIS v Česku zavádí?**

V současnosti je PBIS zaváděno cca ve 30 školách po celé ČR. V září 2022 jsme po ukončení pilotáže začali poprvé nabízet PBIS veřejně. Kromě 30 škol v různých fázích zavádění, které spolupracují se SOFA, je pravděpodobné, že další učitelé a školy využívají některé prvky PBIS z volně dostupných materiálů, které jsme připravili.

S rozvojem PBIS v Česku jsme začali v roce 2020, kdy se 4 základní školy zapojily do našeho tříletého pilotního projektu. Zvládli jsme spolupracovat i v období covidových uzavírek, kdy PBIS přineslo školám potřebnou strukturu a nástroje pro adaptaci přístupu k chování při distanční výuce. Pilotní projekt nám pomohl lépe adaptovat PBIS na české podmínky a vybudovat první příklady dobré praxe, jimiž se další školy mohou inspirovat.

O výsledcích pilotáže se můžete dozvědět více ze záznamu z konference zde: <https://www.societyforall.cz/videozaznam-konference-k-zaveru-pilotaze-systemu-pozitivni-podpory-chovani-pbis-shrnula-zkusenosti-ceskych-zakladnich-skol>

5. Kolik nás to bude stát času/energie?

Časová zátěž je individuální a záleží na přístupu školy.

Pro zavedení PBIS je potřeba, aby se pedagogové naučili nové přístupy využívat a ve škole fungoval systém sdílení informací a zkušeností. K dobrému fungování systému je také potřeba plánovat dílčí kroky ke stabilnímu rozvoji a vyhodnocování přijatých opatření. Velmi záleží na tom, jaké prostředí je ve škole zavedeno před implementací PBIS.

Pedagogové projdou **školením v rozsahu 16 vyučovacích hodin**. Poté se zaměřují na přípravu aktivit k nácviku chování s žáky – příprava zabere **cca tři schůzky v menších skupinách pedagogů**. Některé školy do nácviku zapojují více žáků a rodiče, v některých je organizován učitel. Časová zátěž tedy velmi záleží na přístupu školy, ale plánování a realizace aktivit bývají zábavné a zážitky se žáky jsou k nezaplacení. Další kroky v PBIS většinou vyžadují menší časovou investici než na začátku školního roku.

Následující činnosti plánuje tzv. **PBIS tým školy** společně s externím průvodcem. V PBIS týmu je v závislosti na velikosti škol přibližně **4–8 osob**, a to primárně z řad učitelů, dále pak zástupců školního poradenského pracoviště, vedení, případně pracovníků družiny a dalších osob podle zájmu o rozvoj PBIS. Tým se schází ideálně **jednou za měsíc přibližně na hodinu** a většinou si rozdělí dílčí úkoly, které zaberou podle typu aktivity **cca 1–4 hodiny na osobu za měsíc**.

Postupný rozvoj PBIS vyžaduje určitý způsob myšlení a jednání, na které si každý zvyká trochu jinak. Spíše než časová investice je tedy důležité se zamýšlet nad svým přístupem k žákům a **pomalů realizovat malé krůčky ke změně** (více si všímat vhodného chování a oceňovat ho, nacvičovat s žáky očekávané chování, být vzorem chování pro žáky apod). Pro některé učitele bude tedy jednodušší doporučení zavádět, pro některé mohou být jednotlivé kroky náročnější – proto na škole působí PBIS tým a externí průvodce, kteří jsou podporou pro všechny, kdo se snaží principy PBIS zavádět.

6. Proč do toho jdeme?

Cílem je nastavit procesy a podmínky ve škole tak, aby se snížilo náročné chování žáků a zmírnila se tím stresová zátěž učitelů.

PBIS má však i další benefity. Na školách, které systém PBIS zavedly, bylo potvrzeno měřitelné zlepšení v následujících oblastech:

- Celkové klima školy
- Spolupráce žáků a pedagogů
- Vzdělávací výsledky žáků
- Motivovanost a wellbeing žáků i pedagogického sboru
- Zapojení rodičů do budování pozitivního přístupu školy

Na školách, které PBIS zavedly, hodnotí pedagogové jako nejpřínosnější:

- *„Pozitivní přístup k dětem, nastavení očekávání, která vedou ke klidu dětí a automatizaci chování, což se kladně odráží na přístupu ke školní práci.“*
 - *„Pomoc ze strany odborníků, možnost diskutovat o problémech ve škole a získávat postupy řešení.“*
„Spoustu nápadů, vytyčení školních očekávání.“
 - *„Zázemí, klid a hranice pro děti.“*
 - *„Uvědomění si, že pozitivní zpětná vazba má vliv na celý třídní kolektiv.“*
 - *„Jako přínosný hodnotím jiný pohled na výchovné možnosti vůči žákům ve škole. Dále jako přínos hodnotím větší důslednost při vyžadování dodržování pravidel.“*
 - *„Uvědomění si mnoha souvislostí v oblasti interakce mezi konáním a chováním a následného vlivu na celkovou atmosféru.“*
-

7.

Co když se můj přístup liší od představ vedení?

PBIS slučuje v praxi využívané přístupy do funkčního systému školy. Je tedy pravděpodobné, že mnoho principů už znáte a podvědomě využíváte. Cílem PBIS není školu „předělat“, ale stavět na silných stránkách, které jsou postupně rozvíjeny a sdíleny s cílem najít společný základ a dosáhnout větší jednoty.

Všechny principy jsou důkladně vysvětleny na školení – proč fungují, jak je zavést ve škole i třídě a co přinesou. Systém PBIS staví na tom, že zavádění doporučených opatření **postupně zmírňuje zátěž učitelů**. Zlepšení chování žáků snižuje stres a psychickou zátěž a zároveň umožňuje více času věnovat učení.

Systém PBIS je budován postupně a v rámci jednoleté spolupráce s průvodcem PBIS a následného rozvoje je **dostatek příležitostí ke sdílení vlastních názorů i obav**, na které poté průvodce nebo školní PBIS tým berou ohledy při dalším postupu. Škola zavádí PBIS tak pomalu nebo tak rychle, jak je nutné. Postupně se daří nacházet společnou cestu a pro dlouhodobou práci ve škole je velmi důležité tyto diskuze vést a shodnout se na preferovaném přístupu.

8. Co když to nebudu zvládat (kde najdu podporu)?

Procesem změny provází školu externí průvodce a školní PBIS tým, kteří pravidelně nabízí učitelům podporu.

Stejně jako děti se i my dospělí musíme novým přístupům učit postupně. V PBIS se neočekává, že po školení nebo pročení metodiky přijde okamžitá změna. Je v pořádku si **přístup pomalu zkoušet a učit se po malých krocích**, jak principy ve škole zavádět a postupně automatizovat. Každá zkušenost je posunem kupředu, ať už se povedla, nebo nevyšla podle plánu, přinesla poučení pro příště.

Pro **sdílení zkušeností a vzájemnou podporu** se ve škole postupně vytváří prostor a atmosféra společného učení. V malých i větších týmech se tak **přenášší inspirace i řeší různé bariéry**. Škola navíc postupně sbírá názory pedagogů a aktivně zjišťuje možné překážky a způsoby jejich překonávání.

Celý **proces změny vede školní PBIS tým a externí průvodce**, kteří mají dostatek zkušeností a znalostí s obtížnými situacemi a jejich hlavním úkolem při implementaci je právě pomáhat učitelům při překonávání bariér. Na externího průvodce se mohou obrátit i jednotlivci, pokud stojí o individuální konzultaci bez přítomnosti PBIS týmu.

Pokud se naskytou nenadálé situace, nabízí podporu škole celý tým SOFA. Máme zkušenosti s řešením akutních událostí a umíme školu flexibilně propojit s dalšími podpůrnými službami a odborníky.

Podpora je nedílnou součástí PBIS jak pro žáky, tak pro pedagogy. Neváhejte se tedy na nás obracet.

9.

Budu muset vystoupit z komfortní zóny?

Veškeré změny jsou plánované s dostatečným množstvím času na pozvolné kroky, tak aby pedagogové nebyli vystavováni neúměrnému tlaku a měli dostatek času a podpory pro rozšíření své komfortní zóny. K vystoupení z ní bude zajištěno bezpečné a přijímající prostředí. Nové postupy se učíme a stejně jako naši žáci potřebujeme podporu a pozvolné kroky.

Každý rozvoj s sebou přináší určité nepohodlí v tom, že se snažíme postupně vytvořit něco nového, neznámého. Vystoupení z komfortní zóny může někoho motivovat a aktivovat, pro jiného zase může přinášet pocity nejistoty a naopak demotivaci. Proto, abychom nastavili co nejpříznivější prostředí ke změně, máme několik nástrojů:

- Období zavádění PBIS pojmáme jako **období učení se**, ve kterém hledáme společně i samostatně cestu změny. Úspěchy společně oslavujeme a u toho, co se nepovede podle představ, oceňujeme nasazení a vážíme si příležitosti vzít si ponaučení pro další práci (chyba je přece hlavně příležitost k učení).
- **Flexibilita zavádění PBIS** nám umožňuje postupovat tak rychle a takovým směrem, aby kroky odpovídaly aktuálním možnostem pedagogů, orientovaly se na oblasti aktuálního zájmu a potřeb a byly průběžně upravovány v průběhu školního roku. Každý si navíc může najít téma i způsob vlastního posunu a díky společnému sdílení se v rámci školy postupně přenášejí zkušenosti a inspirace z různých oblastí.
- **PBIS nestojí na jednotlivci (a nepadá s ním), ale na celém kolektivu.** Když škola postupně buduje principy pozitivní podpory, stává se, že někomu dojde inspirace, energie nebo

motivace. V PBIS ale není žádný problém, když na nějaký čas takový člověk poleví při zavádění změn, aby načerpal inspiraci a energii pro další rozvoj. Stabilita je klíčová, a bychom se něčemu mohli věnovat dlouhodobě, potřebujeme pečovat o vlastní wellbeing. Vzájemné pochopení a podpora jsou základními stavebními kameny PBIS.

- Dalším specifikem systému PBIS je **otevřenost** – chceme a musíme naslouchat potřebám všech, kdo jsou do PBIS zapojení. Zároveň usilujeme o postupné budování otevřené atmosféry tím, že názorům nasloucháme, bereme je v potaz a proces na jejich základě přizpůsobujeme. Jakákoliv zpětná vazba je vítána, protože je projevem zájmu a ukazatelem směru dalšího postupu.
 - K dosažení dlouhodobě udržitelných změn je nutné vše plánovat s dostatečným množstvím **času na postupné kroky**. Na pedagogy tedy není kladen nadměrný tlak, nemusejí se obávat náhlé změny a mají dostatek času a podpory k rozšíření své komfortní zóny (viz bod níže).
-

10.

Jak zavádění probíhá? Není to ze dne na den (postupný rozvoj a učení).

Zavádění PBIS probíhá postupně s intenzivní podporou v prvním roce a následnou flexibilní pomocí, s cílem dlouhodobě předat řízení škole.

Při zavádění PBIS poskytujeme školám **intenzivní podporu v prvním roce** a poté spolu zůstáváme v kontaktu pro případ, kdy by potřebovaly naši dobrovolnou a flexibilní podporu. Na začátku spolupráce proběhnou zhruba dvě schůzky s vedením (případně dalšími pracovníky se zájmem o implementaci), na kterých externí průvodce zjišťuje potřeby a aktuální fungování školy. Průvodce poté připraví **školení pro celý pedagogický sbor** (16 vyučovacích hodin, možné časově rozložit) a následně poskytuje **konzultace školnímu PBIS týmu cca jednou za 1–2 měsíce** podle aktuálních potřeb školy.

V průběhu prvního roku zpočátku více řídíme proces implementace my, zhruba po půl roce se snažíme řízení procesu více předávat školnímu PBIS týmu a externí průvodce se dostává do konzultační role. Je to proto, aby se školní tým postupně osamostatnil při zavádění a udržování PBIS.

Samotný **proces zavádění preventivní úrovně PBIS je na většině škol delší než jeden rok**, ale v navazujících letech již školní PBIS tým sám nastavuje dílčí kroky (které může konzultovat se SOFA nebo s ostatními PBIS školami). Poté, co škola dosáhne potřebné úrovně (vyhodnocuje externí průvodce), je důležité buď udržovat zavedené postupy a opatření skrze fungování školního PBIS týmu, nebo je **postupně začleňovat do běžných struktur školy** a náplně práce pedagogů tak, aby po několika letech důležité principy nevytizely.

11.

Co když žáci nebudou na principy PBIS reagovat?

Změny mohou u některých žáků přicházet pomaleji. Pomoci může individuální přístup, zapojení dalších odborníků, efektivní komunikace a pozitivní posilování. PBIS průvodce a PBIS tým jsou připraveni individuální případy konzultovat.

Změna chování u žáků je **dlouhodobý proces**. U některých žáků se podaří chování ovlivnit rychleji, u některých bude proces pomalejší (v závislosti na věku žáků, jejich rodinném zázemí, vrstevnických skupinách, osobnostních charakteristikách atd.). Protože se principy PBIS zavádějí postupně a některé potřebují delší čas na to, abychom se je naučili a zažili si je i my dospělí, můžeme očekávat **první malé změny zhruba po dvou měsících**, větší změny v chování v rámci celé školy přicházejí až po letech.

Důvodem je také to, že **PBIS se buduje od preventivní úrovně**, tedy od základních stavebních kamenů bezpečného a předvídatelného prostředí, které mají dlouhodobější dopady (zato ale obecné zlepšení chování přináší úlevu pedagogům).

V průběhu jednoleté spolupráce se můžeme zaměřit i na jednotlivé žáky, kteří potřebují trochu větší podporu – u těch bývá změna rychlejší (cca do 1–2 měsíců) při zavedení intervence check-in check-out.

U žáků s náročným chováním, které může mít mnoho důvodů, je potřeba zjistit potřeby a vnější faktory a ty postupně ovlivňovat tam, kde je to možné. Tato individualizovaná podpora musí být pravidelná a dlouhodobá (min. 3 měsíce, často déle). Když škola zavádí preventivní úroveň, je poměrně náročné dělat současně změny v individuální podpoře a je vhodné **doplnit PBIS o individuální konzultace** k danému tématu (lze dohodnout také se SOFA).

Pokud někteří žáci nebudou na principy PBIS reagovat, existuje několik kroků, které můžeme učinit (konkrétní řešení budou vyhodnocena v průběhu implementace):

- **Individuální přístup:** Vyhodnotit individuální potřeby a vypracovat plány podpory s uvedením konkrétních opatření, která se zaměří na konkrétní příčiny náročného chování.
 - **Zapojení specialistů:** Spolupracovat se školními psychology, speciálními pedagogy a dalšími odborníky, aby se zjistily a řešily příčiny náročného chování.
 - **Zlepšení komunikace:** Ujistit se, že žáci plně rozumí očekáváním a důvodům, proč jsou tato očekávání ve škole zavedena – v čem pomáhají jim samotným a ostatním členům školní komunity. Pravidelně očekávání připomínat s propojovat je s každodenním děním ve škole.
 - **Pozitivní posilování:** Důsledně a vhodným způsobem (dle věku a osobnosti žáka) poskytovat pozitivní zpětnou vazbu při projevech vhodného chování.
-

12.

Jak poznáme, že se daří zavádět PBIS?

Zavádění PBIS je úspěšné, pokud škola dosáhne alespoň 70 % v klíčových oblastech hodnocení.

K vyhodnocení zavedených principů preventivní úrovně PBIS využíváme nástroj **Kritéria kvality I. úrovně systému PBIS (BoQ)**, adaptovaný z anglického originálu *Benchmarks of Quality*. Výsledek hodnocení především odhaluje **oblasti, na které je potřeba se zaměřit v dalším rozvoji PBIS**. Není tedy zásadní, jakého skóre škola dosáhne, ale jde o objektivní informaci potřebnou pro další plánování. Že je první úroveň PBIS zavedena (po prvním roce nebo více letech), můžeme říct, když škola dosáhne alespoň 70% úspěšnosti v zavádění těchto prvků:

- Školní PBIS tým
- Angažovanost pedagogického sboru
- Efektivní podpora očekávaného chování
- Plán sběru a analýzy dat
- Stanovení očekávaného chování
- Systém oceňování očekávaného chování
- Výuka očekávaného chování
- Plán implementace
- Podpora chování ve všech třídách školy
- Evaluace

Vyhodnocení probíhá obvykle na konci prvního roku implementace (nebo v období zvoleném školou) a účastní se ho školní PBIS tým a externí průvodce. Pedagogové budou požádáni o vyplnění krátkého dotazníku.

13. Jak mám mluvit o PBIS s rodiči?

Rodiče je vhodné informovat o prvcích PBIS při rozhodování o zavedení systému nebo v brzkých fázích implementace. PBIS průvodce a školní tým doporučí postup informování a informace, které mohou učitelé využít.

Pro komunikaci s rodiči máme připraveny základní informace o PBIS, externí průvodce může rodičům **vysvětlit, co PBIS znamená, a vést s nimi diskuzi** na plánovaných setkáních (rodičovské kavárny, setkání s rodiči budoucích prvňáčků, semináře apod). Volíme varianty podle preferencí školy.

Zároveň během školního roku vytváříme další příležitosti k tomu, aby rodiče měli dostatek informací, možnost zapojit se do implementace a sami zakoušet některé přínosné změny, například v podobě čtenější pozitivní zpětné vazby.

Typicky lze pro komunikaci s rodiči využít:

- **Informační setkání:** Pořádání informačních schůzek, kde se rodičům vysvětlí principy a cíle PBIS, jak funguje a jak mohou případně zavést některé principy i doma.
- **Pravidelné aktualizace:** Poskytování informací prostřednictvím elektronického systému, na třídních schůzkách, na školních webových stránkách apod.
- **Vizuální materiály:** Vystavení nebo rozdávání letáků či brožury, které srozumitelně vysvětlují PBIS a jeho výhody.
- **Rodičovské konference:** Diskuze o pokrocích v chování dětí během rodičovských konferencí a poskytování konkrétních příkladů úspěchů i oblastí, které je třeba zlepšit. Využití konferencí pro získání zpětné vazby na realizované i plánované kroky.

- **Zvýšení pozitivní zpětné vazby:** Budování a upevňování vztahu rodičů ke škole v průběhu roku pomocí pravidelných (převážně týdenních) pozitivních zpráv o chování v rámci třídy a/nebo jejich dětí.
-

14. Jaké jsou cíle PBIS?

Hlavním cílem je zlepšení chování žáků a tím snížení zátěže učitelů.

Při zavádění PBIS jsou nastavovány **podmínky a procesy** ve škole tak, aby se více předcházelo náročnému chování žáků a snižovala se intenzita náročného chování ve třídách. Dále se pracuje s nastavením reakcí na obtíže v chování tak, aby si žáci díky nim rozvíjeli potřebné **kompetence a dovednosti**, které postupně chování zlepšují.

Systém zahrnuje tři úrovně podpory, přičemž základní úroveň je určena všem žákům, druhá je pro žáky s menšími obtížemi v chování a třetí pro žáky s komplexními potřebami v oblasti duševního zdraví, včetně traumatizovaných dětí a dětí projevujících se rizikovým chováním. V rámci jednoleté implementace se škola zaměřuje na první a část druhé úrovně.

15. Jaké změny můžeme očekávat?

PBIS efektivně pomáhá zlepšovat klima tříd, chování žáků, budovat dobré vztahy se spolužáky i učiteli a přináší pohodovou atmosféru ve škole.

Každý můžeme přímo ovlivnit jedině své vlastní chování a přístup, kterým ovlivňujeme své okolí. Tím, že změníme sami sebe a nastavíme žákům **vhodné podmínky pro rozvoj socio-emočních dovedností**, zavedeme **srozumitelné a jednotné hranice** v rámci školy a budujeme **pozitivní vztahy**, ovlivňujeme:

- Celkové klima školy
 - Chování žáků
 - Spolupráci pedagogů
 - Pocit bezpečí všech aktérů vzdělávání
 - Vzdělávací výsledky žáků
-

16.

Je systém PBIS vhodný opravdu pro všechny?

PBIS je v zahraničí hojně využíván na všech stupních vzdělávání a v mnoha dalších zařízeních pracujících s dětmi a mládeží.

Systém je flexibilní a **je možné jej zavést na jakékoli základní či střední škole nebo v jednotlivých třídách**, což dokládá vysoký počet PBIS škol v zahraničí i nárůst škol zavádějících PBIS v ČR.

PBIS je vhodné zavádět **na prvním i druhém stupni ZŠ**. Na prvním stupni pomáhá budovat sociální a emoční dovednosti žáků a porozumění fungování školy v oblasti chování. Sjednocování přístupu výrazně pomáhá při přechodu žáků na druhý stupeň. Na něm jsou pak sjednoceny přístupy pedagogů a vhodné nástroje podpory chování klíčové pro pracovní spokojenost učitelů a optimální rozvoj žáků.

PBIS je hojně implementováno v zahraničních středních školách a mnoha dalších zařízeních pracujících s dětmi – pro ně také vyvíjíme vhodnou adaptaci PBIS.

17.

Jaké jsou při zavádění PBIS role a povinnosti učitelů?

Hlavním úkolem učitelů v PBIS je učit se postupně novému přístupu – procvičovat s žáky očekávané chování a obecně socio-emoční dovednosti, více si všímat projevů vhodného chování a oceňovat ho. Učitelé sdílí své zkušenosti a názory v rámci běžného chodu školy.

Učit se všímat si více toho, kdy žáci uplatňují očekávané chování, bezprostředně oceňovat i malé úspěchy v chování u jednotlivců i skupin, vytvářet aktivity, které žákům umožní očekávané chování lépe pochopit skrze zážitky, a obecně učit se zařazovat výzkumem ověřené přístupy do vlastní praxe. Součástí zavedení PBIS jsou různé aktivity k nácviku chování a poskytování pozitivní zpětné vazby. Od učitelů se očekává **zapojení do společné přípravy a realizace akcí a aktivit se žáky**.

Další důležitou roli mají učitelé při **poskytování zpětné vazby** k plánovaným krokům, **sdílení svých zkušeností** a v ideálním případě se také vyjadřují k plánování dílčích aktivit a přinášejí další nápady k rozvoji. To, do jaké míry se učitelé podílejí na plánování rozvoje, záleží především na jejich vlastní chuti dění ve škole ovlivňovat (každý máme v tomto ohledu jiné potřeby).

Speciální očekávání jsou pak spojena se školním PBIS týmem, který je složen z osob, jež mají zájem být klíčovou součástí rozvoje a udržování systému PBIS ve škole (okolo 4–8 osob). Školní PBIS tým se schází přibližně jednou měsíčně a využívá konzultační podpory externího průvodce k plánování dílčích kroků. Rozdělení rolí v týmu je specifické a závislé na kapacitě a preferencích školy, ale zpravidla si členové týmu rozdělují zodpovědnost za plánování a záznamy schůzek, koordinaci

kolegů a pedagogického sboru, přípravu materiálů pro učitele, rodiče a žáky, plánování a realizaci aktivit a dílčích kroků, případně za vyhodnocování dopadu a zjišťování bariér implementace PBIS.

18. Co když někteří kolegové nebudou chtít na PBIS spolupracovat?

PBIS nestojí na jednotlivci (a také s ním nepadá), ale na celém kolektivu. Vzájemné pochopení a podpora jsou základními kameny PBIS.

Dlouhodobě udržitelné zavádění PBIS je dlouhá cesta. Pokud se podaří dosáhnout **zapojení přibližně 80 % pedagogických pracovníků** a implementovat klíčové principy, pak je implementace úspěšná, systém se dále udržuje a pomalu rozvíjí s menší potřebou časové investice a a jsou naopak zaznamenatelné přínosy, které snižují zátěž pracovníků školy (vynaložená energie se tudíž vrací). Kdy škola tohoto stavu dosáhne, je závislé na mnoha faktorech, z nichž zásadní je **vůle pedagogů zavádět principy PBIS ve své praxi**.

Zda je PBIS zavedeno skutečně na celé škole, lze zjišťovat dotazníky pro pedagogy, diskuzí v menších skupinách či na poradách (případně individuálními rozhovory), náslechy v hodinách a dalšími metodami. Důležité je, aby zvolené nástroje byly využity jako **podpora pro pedagogy** (zjišťování potřeb a pomoc při překonávání bariér) nebo metody ke sběru objektivních informací pro další rozvoj školy.

19.

Jak zjistíme, že PBIS žákům prospívá?

Většina učitelů si změn všimne po několika měsících, a to jak ve fungování třídy jako celku, tak u některých jednotlivců. Lze sledovat mnoho dalších indikátorů (docházka žáků, známky, pochvaly nebo poznámky). Indikátory a nástroje k měření pokroku vybírá učitel nebo škola podle vlastních preferencí a PBIS průvodce s výběrem nástrojů pomáhá.

Dopady na chování a psychiku žáků byly prokázány v mnoha zahraničních studiích. Na českých školách se těmito zkušenostmi inspirujeme a **nabízíme různé způsoby, jak dopady sledovat**. Velmi záleží na prioritách školy a učitelů, ve které oblasti potřebují dopady nejvíce sledovat a o jak detailní sledování stojí. Nejde tedy o pevně nastavené evaluace s rozsáhlou administrativou, ale nastavení sledování změn tak, aby motivovalo pedagogický sbor a informovalo o správném směřování školy.

Škola může vybrat některé z následujících indikátorů (nebo se domluvit na jiných ukazatelích):

- Docházka žáků: může značit, jak rádi žáci chodí do školy (ale i zvýšenou nemocnost), tendenci lze sledovat jednoduše v elektronickém systému školy.
- Známky žáků: odrážejí, zda se daří vytvářet bezpečné prostředí pro učení, ale také efekt uplatňovaných pedagogických metod (vliv na známky může přicházet později a pozvolna).
- Poznámky: reflektují, jak chování žáků, tak práci učitelů. Při vyhodnocování je vhodné vzít v potaz další možné faktory ovlivnění (např. zvýšení počtu poznámek může značit důslednější práci pedagogů, snížení může indikovat zlepšení

chování, ale i např. to, že učitelé řeší náročné chování jinými metodami).

- Pochvaly: poukazují na pozitivní nastavení školy.
 - Dotazníkové šetření se žáky, rodiči, učiteli může mířit na konkrétní oblasti zájmu.
 - Kvalitativní metody, jako jsou např. veřejné diskuze, fokusní skupiny nebo např. mapy pocitů, umožňují lepší pochopení souvislostí např. mezi uplatňovanými opatřeními a chováním žáků.
-